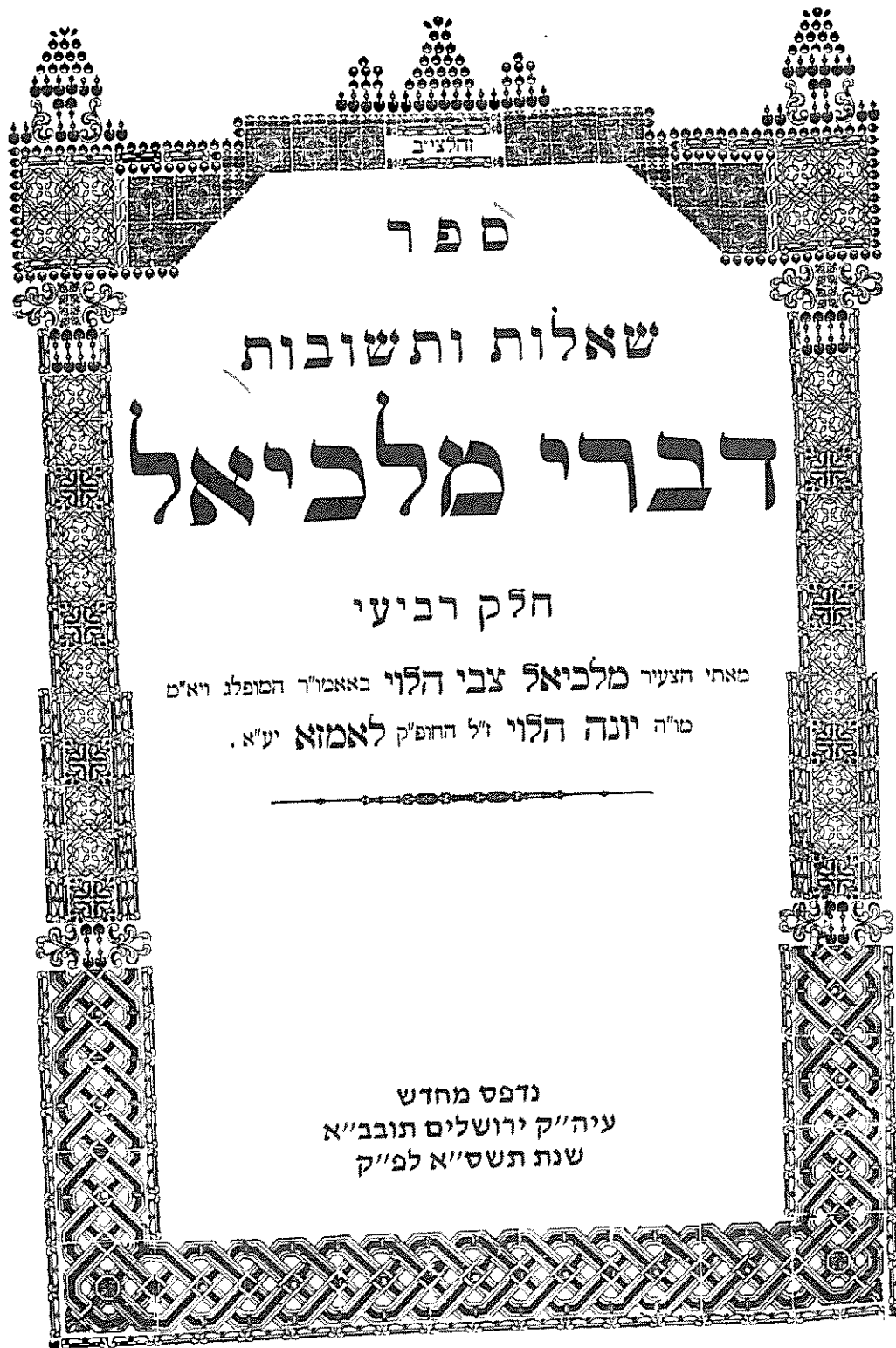

Tenenbaum, Meir, ha-Levi

R. Simon

1

זכני ה"ל כקוד וזונג סג"ג - (AD)
 (קוד קצנו קינוג אן ין ימליג
 ותמר מדינה)

דברי

סימן א

ענין השאלות ע"ד חבית יין שמורה מגולה בלי מגופה כשם שטוח בלילה כשעה שנת"א ישינים. אם יקדש על יין זה בשבת :

הנה כמות ר"ס רע"ב מפורש דין מגולה אסור לקדש עליו חף בזה"ו שאין נוהגים אסור בגילוי. ובטור הוא כשם הרי"ל גיאות. ומקור הדין הוא מהא דליתא בב"ב (ל"ו ע"ב) דין מגולה אסור לקדש עליו ופריך פשיטא סבתא הוא ל"ז דסגנייה במסנתה וכד' נחמיה דס"ל דברי מ"מ אסור לקידוש משום הקריבהו נא לפתח. הרי דחף שאין בו משום גילוי מ"מ אסור לקידוש. והנה המג"א כתב אסור לקידוש משום הקריבהו נא וגו'. והנה המג"א כתב שם דאפשר דמגולה שעה מועטה אין קפידא ובפרט במדינות אלו שאין היין מלוי כ"כ וגם הפחות והסגנייה לא קפדי בדיעבד אלא"כ נמר ריחו וטעמו עכ"ד. והעתיקו כל האחרונים דבריו לדינא בהחלט ולא בלשון אפשר. ולבאורה קשה עובא מג"ל להמג"א לתרש דבר כזה נגד הטוב"ע. וגם למה החליטו האחרונים כן. דהא המג"א כתב זה בלשון אסור. ועיקר דעתה מועטה משמע רק שעה קטנה וכמובחר באחרונים. ובמהרי"ט ע"ה"ע סימן כ"ו כתב דשעה קלה הוא כעשרים מינוט שלש שעה ובח"ס ח"א"מ סימן קל"ט קרי לה שעה מועטה ע"ש. ותשמע דרך בכשעור כזה מלמד להחיר. ולכסוף כתב כל שלא נמר ריחו וטעמו. וזה הו"ו שיעור גדול. כי חף בשלש שעות לא יופגם ריחו וטעמו. ובאמת יש להסתפק בסוגיה המג"א כמ"ש שיהא נמר ר"ו"ו חף על קפידת השמות והסגנייה. או קחי על ראש דבריו דבשעה מועטה אין קפידא. ולפמ"ל כשיעור שעה מועטה עכ"ל דקחי על קפידת השמות. דהא ודאי דחף ביותר משעה מועטה לא יופגם ר"ע כמ"ל :

טעון
אסור
מוחר
להלך
אפשר
אשה.
מכותו
מעליה
אסור.
היכל
המז"ק
טעם
יבנה
הבזה
כרוב
דכסל
יבחר
מחוי
גבס
לא חס
אין בו
אסור
וכ"מ :

והנה במקור הדין קשה עובא דאי יש אזהר שיעור בזמן שיהא מגולה לטעון אסור לקידוש. ח"כ למה סתם ה"ס בב"ב שם דמגולה פסול הו"ל לפרש שיעור זמן הגילוי. ופשיטא שה"ס משמע דחף ברגע ג"כ אסור וכמו לפעין סכנה כדליתא בחולין (י'). ועיקר גיטת הרי"ל גיאות שאסור במגולה חף היכל ליתא חשש גילוי משום סכנה. דל"ל לה"ס בב"ב שם לאוקמה כד' נחמי' דרבנן פליגי עליה. הו"ל כפשוטו כגון שארם ראה אותו בשעה שהיה מגולה ואין כאן חשש סכנה. ורק משום הקריבהו נא אסור לקידוש כי נמר ר"ע. ועכ"ל טעם אסור יין מגולה הוא משום נקיזת שמא נפל מני ארמחה דנדי דלא קפדי אגילויא אמנקותא מיהא קפדי. כי חזיה דבר. וכעין דליתא בע"ז (ל' ע"ה) דמחולל שתי מיהא פירש"ש שמכנס המים שלא תכול בהם פסולת. וכן פירש"ש בב"ב שם גבי יין שדיוו רע דבעינן לקידוש יין נקי ע"ש. ולזה לא אוקמה כגמולא ארס שם. דלוי הוא משגיח ב"כ שלא יפול בו שום דבר. ואף דבע"ז שם מפורש בסוגיא שאם יש שם ארס אין בו משום גילוי חף שאינו משגיח על היין דמ"מ ירא הנפש. ורק ביטן אינו ירא ע"ש. וא"כ היה אפשר לאוקמה שם בב"ב שם שם ארס ולא משגיח על היין. י"ל דזה הו"ו אריות דברים. לזה חירך בקיטור דסגנייה במסנתה. וגם י"ל דהא גופא קמ"ל דחף שמינו. וא"כ חף אס נפל"ו בו דבר הרי נשאר מלמעלה. בכ"ז אסור לקידוש משום הקריבהו נא. [ושו"ל לפי מה דמובאר ביו"ד סי' ק"ד בס"ו וש"פ דבדבר האסור אסור ב"כ למנוה משום הקריבהו נא ע"ש. א"כ היה הא"ל הכונה בש"ס דחף לר"ס שמתיר כשינוי משום גילוי. מ"מ אסור לקידוש כיון שחכמים אופרים אותו חף בחול הרי הוא משום לקידוש חף לר"ס. חף בחמה ז"א מכה טעמים וע"ל סימן ל"א בזה. וגם דהא אין בו אסור רק משום סכנה. וגם דהא דעת רוב הפוסקים שמה שמותר לאכילתו מלד טעול

אסור
הקונה
דל"ו.
גד :
כחבתי
הנייר
מינה.
:
ין זה.
היה
כלו
גוררנו
ש"ל.
זאריין :
מוחר
סומי :
ש"ו.
ואני

חלק רביעי סימן א מלביאל

אינו מאוס ע' מנ"א סימן קכ"ד סק"ט. וי"ד סימן קכ"ד ס"ב וע"ז סס. ויש לחלק וע' ח"ס ח"א"מ כ"ס ס"ה. ובין דר"ג ס"ל שהארס יולא ע"י הסינון. ח"כ אין שייך לומר שהוא מאוס משום חשש האיסור :

והנה בשאלות פ' יתרו מיימי סוגיא דב"ב בלשון זה. ואבע"א למעוטי מגולה וכל שמריס ואף דעבריה במסנתה וכדרי"ג דאמר הכי הקריבהו נא וגו'. והנה הוסיף וכל שמריס. וכבר הרגיש בזה בהעמק שאלה שם ונדחק מאד וכחב למחוק וכל שמריס. והוא דוחק כמ"ס שטעמו. ולבד זה ק"ל דל"ל לאתווי הא דמגולה הא ודאי קי"ל כרבנן לגבי ר"ג ע' סוכה דף ל'. וכ"פ הרמב"ם פ"א מה' רולח ובסו"ד סימן קט"ו. ובן קשה על הבה"ג בה' קידוש והטור ר"ס רע"ב שהביאו דין זה דעברה במסנתה. וכבר הרגיש בזה על הטור בב"ב ופרישה שם ובט"ז וי"ד סימן קט"ו ע"ש. והגה"ה בזה דס"ל להבה"ג ושאילתו טעם אסור יין מסונן הוא דכיון שכבר היה בו הארס ח"כ לא היה היין נקי. ואף שסינונו ח"כ. מ"מ נעשה מאוס כי אין דרך נכבדים לשתות יין שנפל בו דבר נמאס ויקוהו ע"י סינון. והנה בב"ב שם ח"הא מקודש דין משני החבית ומסוליה וכן של שמריס מותר לקידוש. ופירש"ש שם דלהכי אסור לכתחילה לנסכים מפני משני הקמחים ומסוליה מפני השמריס. והב"י סימן רע"ב הביא בשם ח"ה"ס שכתב בשם החוס' דין שיש בו קמחים אסור לקידוש ואם עברו הקמחים ע"י סינון מותר. והובא ברמ"א סימן רע"ב ס"ב להלכה. ובד"מ כתב ע"ז שכ"כ בהג"מ פ' המוכר פירות. ובאמת לא דמי להדדיו. דבהג"מ לא הוסיף שהיית ע"י סינון כלל. ורק הביא מהא דליתא במנחות (דף פ"ו) שפסול לנסכים. וכבר ביאר דבריו הגר"א שם בסק"ד דס"ל כד"י בר"י במנחות שם מדכשי שם ר' יוחנן חליבי'. ובלע"ד דההג"מ והא"ח פליגי אהדדיו. דהנה לפמ"ל דלחידולא דין מסונן אסור לקידוש משום הקריבהו נא. היינו משום שלא היה נקי מקודש. ח"כ גם יין שיש בו קמחים אינימא דאסור לקידוש. לא מהני ליה סינון. דהקריבהו נא וגו'. אבל לחידוש קמח דבש"ס שם או ארס נפרש דעברת הקריבהו נא הוא משני שהיה אסור מקודש משום גילוי. אי י"ל שמוחר ע"י סינון. והנה על הא"ח קשה ח"ך פסק כן בהחלט הא בב"ב (דף ל"א) מפורש דמפני החבית מותר לקידוש חף שאיסורו לנסכים הוא מפני הקמחים כג"ל. ו' דהא"ח מפרש דר"י בר"י במנחות שם לא פליגי על ח"ק כהא דמפני החבית. דשם אסור רק לכתחילה כדמפרש לה ר' חייה בבב"י ח"כ שם. וא"כ הו"ל יין שנפני החבית פסול בלשון הח"ק שם. ולזה פירש הא"ח דמפני החבית הו"ו ע"י סינון אס הוא בו קמחים או לא. וגם דהא ע"פ רוב אין בו קמחים כיון שלא נדלו לטעון. אבל היבא שיש ודאי קמחים. ס"ל שהוא פסול. וזהו לא פליגי הח"ק. ולזה כתבו הא"ח וההג"מ שיש בו קמחים אסור לקידוש. משום דמפני החבית הו"ו רק משום חשש קמחים לזה כשר בדיעבד לנסכים. וממילא מותר לכתחילה לקידוש. ורק ההיתר ע"י סינון לא הוכיח ההג"מ משום דס"ל כחידוש בתרא דס"ל דמגולה שמינו אסור ומפרש לה משום שמקודש לא היה נקי. וממילא ה"ה יש בו קמחים לא מהני סינון לקידוש. והטוב"ע שכתבו יין משני החבית שיש בו קמחים. נראה שכתבו זה לרבותא משום דס"ל דלית"ק דר"י בר"י יין שיש בו קמחים כשר לנסכים בדיעבד. ולא ס"ל לחלק בין משני החבית לים בו קמחים. והא"ח בזה שסינונו אסור הו"ו משום דארס של נחש מאוס טפי. ודוע שמה שמק"ל בעל מי מסינו הוא מאוס טפי. או מפני שהי' עליו חשש אסור גילוי. ולזה כתב דבקמחים מהני סינון כי אינו מצי"כ כ"כ כיון שהקמחים נעשו מעלמו בטבע : ופ"ו

3

דלפי נראה דה"ה ה"ן שכושי המניח. שהחשש הוא משום פערות שמרים כשי' רש"ס. לדעת הא"ח ערך סימן מהשמרים. כי מלי' שגא קמחים משמרים. והא דלחיה כסוגיא דין של שמרים י"ן מעליא הוא לקידוש. י"ל דהטובה ג"כ ע"י סימן. כדי שיהא נקי. דלגסכים וחלי' אלריך שיהא נקי משמרים דשמרים לאו י"ן הוא ע' ת"ס כ"ב (דף ל"ז ע"א) ובתוסקים. ולדעת ההג"מ דמשמע דלא מהני סימן בקמחים ובמ"ל. ז"ל דס"ל דלמשקנה דחסור מגולה שסיני. אסור ג"כ של שמרים ושל קמחים שסיני. דכל י"ן שליטו נקי חף שניקוהו ע"י סימן אסור משום הקריבהו נא כמ"ל. ולפי"ק על הרמ"א שכושי דין היתר סימן נבי קמחים כדעת הא"ח. ודו"ן מגולה לא כתב דליהי סימן. ולהל"ה י"ל דהדריגא דליכא חשש נחש יהא מותר כשסיני. דהא ס"ל דו"ן נקי ע"י סימן מותר לקידוש. אך י"ל דשליט קמחים שנסבב בטבע כמ"ל. משא"כ כשליטו נקי ע"י דבר שגל בו מנחוק. ומיושב דברי הרמ"א והד"מ דלהכי כתב שם ההג"מ ס"ל כה"ח. ועפ"י מיושבים דברי השאלחות שהזכירו גרסו ג"כ ושל שמרים. ומפרס דלטרולא בהר"א לא מהני סימן חף לדבר שמתפרק בו בטבע. ולזה של שמרים לא מהני סימן משום הקריבהו נא ובמ"ל שזונת הש"ס דלהכי אסור מגולה שנסתכן לפי שהי"ן אינו נקי. ואח"כ שניקוהו ע"י סימן. ככ"ו הוא מליט להקריטו לאיש נכבד. ולפי"ו ה"ה ל"ן שיש בו קמחים לא מהני סימן. והש"ס לפי גירסת השאלחות לא הזכירו. משום דלא החזיק שם מקודם כסוגיא רק מפי ההבית. וס"ל דזה הו"י רק חשש קמחים ולא בעי סימן ובמ"ל:

דלפי יקשה על התנ"י שגראה דס"ל דעסס האיטור כמגולה הוא מפני שגמר ריחו ועטמו. והנראה בדפוס זה כמנהג המקום. ואם במקום ההוא אין מקפידים הנכבדים על כגון זה שפיר מותר לקידוש. וכעין שז"לנו חילוק כמה שהוא חמר מדינה במקום ההוא כדליתא בפסחים (דף ק"ז). לזה כתב דכשתה מוטעת אין קפידא. דכיון דעכשו אין חשש לארס נחש. עכ"ל ששה"ש הוא שהי"ן אינו נקי. וכזה חסבהר אין לחשש לטעה מוטעת שיפול שם חיה דבר. ואח"כ דפ"ו (דף ל"ז) משמע דמאן דקפיד אינקוואת אין מניח מגולה חף שעה מוטעת. היינו ככתחלה חזר שיהא חדר מכוסה כדי שלא ישכח וישאר מגולה זמן רב. אבל בדפינר אם היה מגולה שעה מוטעת. אין חששים שגל בו חיה דבר. או שעה ממנו חיה בעל חיו. ורק בימיהו שהיו מליטים נחשים חששו חף למיעוט משום דחמירא כסנתא כדליתא בחולין (דף ט' ע"ב). ולזה כתב זה בלשון אפשר. כי הוא חידוש סברא עבד פשטות לטון הטוב"ש. והספיק עוד שנמקומותיו אין הי"ן מלי' אין דרך הפחות מגולה זמן כזה שם להחש שגמר ריחו ועטמו. וא"כ גם למיני קידוש מותר דלא שייך בו סברא דהקריבהו נא. ולפי"ו יפה עשו האחרונים שהעתיקו דבריו בלא לטון אפשר. לפי שנמקומותיו הדין כן כהל"ט. רק לפ"ו לטון שעה שעשתה הוא לאו דווקא ובמ"ל. ואח"כ דליתא בשבט (דף ז"ב) שאם י"ן מקום שנהג שלא כמנהג כל המקומות בעלה דעמו אלל קל ארס. מ"מ הרי כתבו החו"ס שם דהיכא שיש פעם ופינה לזה בלשון שאם היה סיבה א' גם בשאר מקומות היו נוהגים ג"כ כדליתא מקום כזה. לא אמרין דכפלה דעמו אלל כל ארס. וה"ה הלא אם גם בשאר מקומות לא היה י"ן מלי'. ג"כ לא היו מקפידים על גילוי אש לא גמר ריחו ועטמו. וכן מליט כהא דקו"ל בא"ח סימן ק"ד סי"ב ובי"ד סימן ק"ד סי"ב דשמן שגל לחיכו עכבר אסור להדליקו כביה"ב משום הקריבהו נא. וכתיב שם הש"ך סק"ה מלי' ואלפי"ד דאם מליט לו וזינו מליט לאחריס אסור לו להדליק.

והביא שם הפת"ן במשכנות סק"ו שאם מליט לאחריס ולא לו מותר להדליק. הרי דסברא דהקריבהו מליט לפי דעת הארס העושה זאת. ומכ"ש בדת המדינה כולה. ולכאורה קשה דהא דעת איש אחד בעלה דעמו כדליתא בשבט שם ובעירובין (דף כ"ט) וע"ש בחו"י. וז"ל דבזה לא שייך סברא דבעלה כיון ששליט רק אש הדבר מליט עמו. אבל בלחמ חמהני על הפת"ן דהא דעתיק שיהא רחמי לפחות ופגניס כדכתיב הקריבהו נא לפתח. ומה ג"מ לט כמה שליט מליט עליו. כיון שהא מליט לפתח. ועכ"פ יפה כתב המג"א שכמדיחתיט שגם הפחות והבסיני אין מקפידים על גילוי כל שלא גמר ריחו. אין זה בכלל הקריבהו נא:

ולכאורה קשה מהא דליתא במגמה (דף ס"ט) דמיבע"ל נחשים שגללים אש כשרים למנחה. ופרך ה"סם הא פסול משום הקריבהו נא. וקשה דמיבע"ל משום דלפשר ימלא איש שליט מקפיד מליטול חטים כאלו. וכעין שז"לנו בכחזכות (דף ס"ז ע"ב) שכתב של נקייטון כן גריון ליקטה שפורים מגללי נקד. ולאיש כזה מותר להקריב ג"כ לדעת הפת"ן שהזכירו. אך י"ל דבדבר שידוע לכל שהוא מליט אין שייך לומר שלא היה מליט. ורק בדבר שאשאר לומר שליטו מליט כ"כ. כזה מליט כפי דעתו של ארס ומנהג המקום. ובסברא זו יש ליבט ג"כ קושיית החו"ס בעירובין (דף כ"ט) ושבת (דף קמ"ד). והא דכתיב של נקייטון אין רחמי ד"ל דווחי הוא מליט פליה רק שגולס דעטת האכרחה לאכלס. ובסופה (דף י"ד ע"ב) יחיה שכפיה מליט ופירש"י של נגרים שגולה לכלי שרת משום הקריבהו נא חף למ"ד דשל ע"ן כשר. וקשה דהא דביטורים פ"ג מ"ח איחא טהו מביאים הביטורים כסלי נגרים. והרי גם בשאר מליט איחא סברא דהקריבהו נא כמ"ס הפת"ן בא"ח סימן ק"ד. אך ז"ל דווקא כשגוף הדבר יש בו קדושה ובגון כלי שרת או מליט כגון י"ן לקידוש ושמן לביה"ב או לחנוכה שייך הקריבהו נא. אבל בביטורים שהכל היה רק כלי לשאת איחא לביה"מ. אין כזה משום הקריבהו. וכן בסוכה (דף מ"ב) איחא דהיכא שנתן את הלולב ככלי מגולה דלא טיי לקויה. הייט כשלא לקח את טף הלולב כידו רק ככלי. אבל כשלקח את הלולב מתוך ככלי ש"ד ע"ש. וז"ש לולב הגולב כהב דע"מ דלולב יבט פסול משום הקריבהו נא. וקשה (דברך ל"א ע"ב) איחא טהו טפלים לולב יבט בשעה"ד. ואי פסול משום הקריבהו נא אך הוכשר בשעה"ד. ובמלחמות שם חולק עליו דלון זה שייך להקריבהו נא. רק דלא הוי הדר ע"ש. והר"ש כתב דהכתוב מסכן לחמתי איחא כשר ואיחא פסול והם אמרו שבשעה"ד כשר ומגריין וכ"כ עוד סוסקיס שם ע"ב. וד"מ סימן תרמ"ט. והוא תמה דכיון דהוי דלורייתא משום הדר. איך שייך שיהא כשר בשעה"ד. ובהג"א כ"ס ח"ז כתב שם ללמוד מזה דגם בשאר פסולים מנכרית בשעה"ד וכתבו השוסקיס דאיירי בפסולי הדרו וילק"ה לה מיבט. וקשה טובא דמנ"ל זה להקל בדלורייתא בשעה"ד. והראב"ד חלק ע"ו בלחמ שם וס"ל דחף בשעה"ד אין מנכרית על יבט ושאר פסולים. ורק טפלים בלא כרסה שלא תשכח חרות לולב. ולפמ"ל א"ש ד"ל דהדר ולהכשת סברא דהקריבהו נא מליט לפי מנהג המקום. דבמקומות שאין מליטם לולבם ויקוים שפיר הוי הדר גם יבט. וכן בשאר פסולי הדר י"ל דבמקום שאין מליטם הוי גם הללו הדר. ולזה שפיר אמרו דבנכרית שאין קליס מליטם שם כפירש"י שם מותר לברך על יבט. דשם הוי זה הדר כיון שאין מליט להם לולב ירוק. וזהו מ"ש הרא"ש שהכתוב מסכן לחמתי. הטובה שכתבם יבארו איחא מקרי הדר ובחיה מקום מקרי הדר. וכן קו"ל דלמרוג טייט במקום גידולו הוא כוש דהיה הדר. ובמקומות אחרים פסול ע' (דף ל"א) וש"ס סימן תרמ"ט. והראב"ד י"ל דה"ל דנה דבהקריבהו נא י"ל דחלי שפיר כמנהג המקום וכנ"ל מ"מ לטנין הדר

אין שייך לחלק בין המקו גידולו שאני. ועפ"י י"ל ג מביאים ככלי נגרים ועשיר דעניים מחויקים כל דבר לשאת דבר לאיש נכבד ישאו כזה סברא דהקריבהו נא. דכיון שטושים זה מחמת הקריבהו. דהפחות והסבג זה אמרו ח"ל בנכמים (ד' ובסוכה (דף ל"ז ע"ב פליגי חי מיד והביא להלכה בסיון תרמ' משום הקריבהו נא. וכמו שגל בו עכבר. והרמב"ן שייך בלחזק זה סברא די בל"ח סימן תל"ג ס"ב הבשירו לפסח נשיכה עכבו נא. ודוחק לומר דשם אי מליט. דכל כ"כ ה"ל סימן ק"ד שאם השמן מזה כ"ס. ליקח בו סברא די איירי שכתב בעל החטים והקמת דהא מ"מ בעל בו נא. ומלחמי כפ"ת בסוכו אך לא הביא דברי הרמב"ן נכבש בשמן גרע טפי. ולי ק"ד וז"ל סימן ק"ד דה וז"ל ה"ה הכא כשחיתך מ ליבט דחף להסבירים שם כשגלגט טעם העכבר כ"כ שחקך מקום הנשיכה ל"כ כה"ג וז"ל נאון הובאו בו חף בנשיכה קשה מהא דר כהה"ג. וז"ל דנחשים כ' ע"א) וע"י (דף מ"ז ע"א) יש בלכר כוניה (דף ל"ב הא ר"ח מעביל ונפיק ו דמליט אסור גם ב"ט ש דהא ר"ח מעביל ונפיק ו שטי. והבי"ק וכו"ש הביא דעכברים מליטי. והקבו לפסוק כלשנא בתרא. וג על רב מר"ח. אצו ר"י נקט רב נקטוהו עכברים מחיטי. ומלחמי שכן הק מקשה הש"ס על ר"ח מה גם לרב מלי קמ"ל הא שטי דמקשה הש"ס על ונראה שפירשו הדי"ף ו דנקט נקטוהו עכברים. ממש הרי הוא פסול מ: ש"ן בו חסרון כשר כשי רב מ"מ לא הוי הדר. הא ר"ח מעביל בו כי לו ומקשה מזה על רב דהו דכלא ר"ח הוה ארס ח נשיכת העכבר. דהא ו

הם ולא
דעת
לכאורה
בה שם
סברא
באמת
ובגנים
ומאום
המג"א
לוי כל

ויבט"ל
וסריך
משום
ובעין
גוריון
ס ג"כ
' שהוא
ואפשר
אדם
החום
קדיומן
עבונה
כפייה
ורביה
מ"ח
בשאר
סימן
ון כלי
שייח
לוטח
מ"ב
יפה
אכל
הגזול
וקשה
ז"ד
חמות
והי
כשר
עור
דהו
הג"א
רבים
לה
ז"ד
אין
כרסה
נה"מ
ועומ
וכן
לללו
שם
כיון
זש"ן
אחיה
ודולו
ל"י
יבנה
סדר

אין שייך לחלק בין המקומות. והוא דכתיב ס"ל דכיון דשם
בידולו שאני. ועפ"ז י"ל ג"כ בה"ל דכתיבם שהוכרנו דענינים
מביאים בכלי נגרים ועשירים בקלותם כה"ל וזה. היינו משום
דענינים מחזיקים כל דבר בסלי נגרים. ואף אם לריכס
לשאת דבר לאיש נכבד ישאו ג"כ בהם. לזה לא שייך בהו
בוז סברא דהקריבהו נא. משא"כ בעשירים. אבל ו"א וכמ"ל
דכיון שעשירים זה מחמת ענינם. הרי א"כ אבוד משום
הקריבהו. והפחתו והסגינו הם עשירים. וגם דעל כנון
זה אמרו חז"ל בנתיבות (דף פ"ח) אין עניות במקום עשירות:

ובסוכה (דף ל"ו ע"ב) איחא דההרוג שנקבחו עכברים
פלגיז חי מיקרי הדר ללחא בו ב"ט שני.
והובא להלכה בסיון חרמ"ט ס"ה. וקשה דהא מ"מ יפסל
משום הקריבהו נא. וכמו דפסלין בלוח"מ סימן קנ"ד שכן
שכל בו עכבר. והרמב"ן במלחמות שם כתב להדיא דלא
שייך בההרוג זה סברא דהקריבהו נא. וכן קשה בה"ל דאיחא
בלוח"מ סימן חנ"ג ס"ג וחמ"ז ס"ב בההרוגים שם שקשה
הכשירו לפסח נשיכה עכבר. וקשה דהא אבוד משום הקריבהו
נא. ודוחק לומר דשם חייבי לשאר ימי הפסח ולא למת
מזה. דכל כה"ג הו"ל לפדושי. ולהתחזיקים שכתבו ביו"ד
סימן ק"ד שזה הפסח מותר בחילוק כנון טעם העכבר בכל
נמ'. ליכא בו סברא דהקריבהו נא. י"ל גם בזה דהכא
חייבי טעמ"ם בטלו הטעם והקמת נשיכה העכבר בכל החטים
והקמת דהא מ"מ בטל ברוב. חו ליכא בזה סברא דהקריבהו
נא. ומלחתי כפ"ח בסוכה (דף ל"ו) שקשה ג"כ מה"ל דשמן.
אך לא הביא דברו הרמב"ן הג"ל. ודריך שם דכיון שהעכבר
נכבש בזמן גרע טפי. ולפלא שלא הביא דעת הפוסקים בסי'
ק"ד וחל"מ סימן קנ"ד דהכא שמונה דחיליה שרי לכוה"כ.
וח"כ ה"ה הכא כשחוקך מקום נשיכה העכבר שרי. ו"ל דבא
לייבש דאף להסוברים שם שאבוד אף דאיכא ס' היינו רק
כשנבלע טעם העכבר בכל השמן. אבל נשיכה לחוד כיון
שמחך מקום הנשיכה ליכא סברא דהקריבהו נא. ולדעת
כה"ג ור"ז נאמן הובאו בטור סימן חרמ"ט שאבוד בההרוג
אף נשיכה קשה מה"ל דחטים. ויפרט לפתח"ש הט"ז לפסוק
כה"ג"ג. ו"ל דבנתיבות שאין עכר אחוה הם וגם כי משתנה
נאפיה לא היו מאי"ס כ"כ. וכעין זה איחא בב"ק (דף ל"ד
ע"ה) וט"ז (דף מ"ז ע"ה) דלא מילי בה"ג ע"ש. ועפ"מ"ל
יש לבאר סוגיא (דף ל"ו) שם דלמך רב דלא היו הדר ופריך
הא ר"ח מטביל ונפיק ביה ומוקי לה ב"ט שני. ועכברים
דמילי אבוד גם ב"ט שני. ואיכא דאמרי אמר רב זה הדר
דהא ר"ח מטביל ונפיק ומקשה ממנהיחן ומשי דחייבי ב"ט
שני. והרי"ף ורמ"ם הביאו רק את לשון ראשון ולא הביאו שו"ת
דעכברים מילי. והקשה הכ"ז סימן חרמ"ט דלפ"ז הו"ל טפי
לפסוק כלישנא בתרה. ונראה דנהו בסוגיא שם קשה מה מקשה
על רב מדר"ח. אמר ר"ח תנא הוא. וגם הלא פשוט דלהכי
נקיט רב נקבחו עכברים ולא סתם אחריו חסר משום דעכברים
מילי. ומלחתי שכן הקשה הכפ"ח ונדחק מאוד. ועו"ק למה
מקשה הש"ס על ר"ח מה"ל דתנן חסר פסול. הו"ל להקשות
גם לרב מילי קמ"ל הא תנן חסר פסול. וכוונת קשה בלשון
שני המקשה הש"ס על ר"ח ולא על רב הוא חמיה ע"ש.
ונראה שפירשו הרי"ף ורמ"ם סוגיא זו דהמקשן היה סבור
דנקט נקטיו עכברים. ולא שאלו ממנו. משום דלי אכלו
ממנו הרי הוא פסול משום חסר. להכי נקיט ניקבו דנקב
שאין בו חסרון כשר כשלוט מפילם בדתן במתנה שם. וקאמר
רב דמ"ל לא היו הדר מפני שניקב ע"י עכברים דמילי ופריך
הא ר"ח מטביל בה ונפיק ביה. פירוש בההרוג שנקבחו עכברים
היה מטביל בו כי לא היה מאום עליו וגם היה יולא בו.
ומקשה מזה על רב דהא חזוין דלא שייך בו הקריבהו נא.
דהא ר"ח היה חסר חסרו וחללו [ונכ"ל] שיהי חוקך מקום
נשיכה העכבר. דהא בל"ה אבוד לאכול מקום נשיכתם

מפני שמשכח כחאיחא שליחי הוריות. וכוונתם בזה על פן
משכח ע' מנחות (דף ל"ט). וכ"כ הט"ז סימן חרמ"ט דלכ"ט
לריך לחוקך מקום נשיכתם. והפלוטח הוא רק על שאר
האחרים ע"ש] ומקשה הש"ס על ר"ח דכיון שכלל ממנו יגם
דע"כ חוקך מקום נשיכתם כנ"ל והרי הוא חסר והתנן
דחסר פסול. ומשי ב"ט שני. אבל לרב לא קשה ד"ל דס'ל
דחייבי ניקב ולא חסר כנ"ל. והרי"ף והרמ"ם לא גרסי
שנויא דשליחי עכברים דמילי. וגרסתם בש"ס ולא היא דהא
ר"ח מטביל ונפיק ביה ע"ש. ורב ל"ל דס'ל שהוא מאום לכל
אדם. ומי שאינו מאום עליו בטלה דעתו אלל כל אדם. וכן
איחא בע"ז (דף ס"ח ע"ב) דרב ס"ל דעכבר מאום עובד עד
דקרי שם חידוש מה שאבחנו תורה. ונתיבבו בע"ה דברי
הרי"ף והרמ"ם דתמיהים לכאורה. עכ"פ נבאר דשפיר י"ל
דבמקום שאין הדרר מאום לאנשים נכבדים. אינו אבוד משום
הקריבהו נא. אף שבשאר מקומות אינו ראו לפחות וסוגי.
וע' הכ"ס סימן י"ג סק"ח ו' לענין כל תשקלו חי שרי
כשאינו מאום עליו וע"ש בשאר אחרונים. וע' ע"ז ופד"ח ר"ס
פ"ד סכתו ג"כ שהלוי הם מאום עליו והקרי:

עב"פ ג"ל דודאי במשך ה' חו' שעות שרייה המנופה
פחותה לא נמר ריחו וטעמו. וגם כי היה עומד
במקום נבזו שאין לחוש ב"כ שפול בו דבר מאום. וגם כי
זה היה בחורף שאין מליים זבובים ודומה שמוש שפולו כריון.
וגם דיש מקום לחלק בין אם נלוי כל הגלוי של היין או שגלוי
רק מקום המנופה שבאופן כזה אינו מפגי במהרה את ריחו
וטעמו. נראה שפוט שם להחיר לקדוש וכדעת החנ"א.
והאחרונים שכתבו שזה מועטת כבד כהבנו שלא דקדקו בלבוש.
כי סוף דברי המג"א חייבי אף באיזה שעות. ואף כיון מגולה
גנור נראה דאינו אבוד רק לקידוש הלילה אבל בשחרית שרי.
דאף שג ריחו וטעמו. מ"מ לא גרע משאר משקין שמוחר
לקדש בשחרית כשאין לו יין וכן להבדלה. אכן אם יש חמץ
שנפל בו דבר מאום י"ל דאבוד גם בשחרית ולהבדלה. כיון
שהוא מאום לאנשים נקיי הדעת. ויש בו משום הקריבהו נא.
ולפ"ז גם שארי משקין שנפל שם איזה דבר שג"ז נמנעים
נקיי הדעת לשחיתו. יש לאסורם לקידוש ולהבדלה. וכן בשאר
נוסות של ברכות מליה. וכעין זה כתב הפת"ג בלוח"מ סימן
קנ"ד בל"ה סק"ט נבי נר ביה"כ דה"ה לשאר נרות של
מליה. וע' אחרונים ר"ס תרע"ג ובפמ"ג יו"ד סימן ל"ט ויש
לנוד בשאר משקין וההכרח לקר:

סימן ב

כבוד יודי וה"ג וכו' ס"ה בצלאר ג"ז חרב
רק ויונא :

ע"ד אשר חפץ לדעת דעתו כשנא עכו"ם בשנת לקחת
ש"ש או נגד למת אם מותר להרשות שיקח הסחורה
בעלמו משום איבה. הנה בגוף דין איבה איחא בע"ז (דף
כ"ו) דלא שייך כה"ג. כיון שדוע להם שנאמר לנו בשנת
מ"מ. ואף בשק"ג שהותר לישראל ליתא שם שידועים העכו"ם
שלא הותר השנת רק בשביל מי שמוחר שנת. אכן איחא
במדרכי פ"ק דשנת כשם א"ז שאם עכו"ם חולה שלא בשנת
לקחת איזה מאכל מישיראל מותר לקח לו. ובהג"מ פ"ז מה"ש
כתב כשם א"ז דחאסו דרבי שלום או עכו"ם אלס מותר
לקח לו או לטוח ע"י עכו"ם אחר לידון דלית לן ר"ה.
והובא זה בב"ז סימן סכ"ה וכתב דרך דרבי שלום היינו
כי הווא שחילה שלח לקחת מאכל. וכש"ע סימן סכ"ה
ס"ג סתם דמפני ד"ש או אלס מותר. ובאמת מה"ל דמאכל
יש לחלק דמאכל שאני סובל לאכלו במקומו וליכא משום
מראית העין כולי האי וכמ"ס במדרכי שם. אכן בלוח"מ ה'
שנה

Kahn, Moshebi, 114-Ka-ten

7

ספר

מקדש השבת

הלכות קידוש בשבת ויו"ט
כללותיהן פרטיהן ודקדוקיהן

ועליו נלוה

ביאורים ובירורים, הארות והערות וציוני המקורות

בעזרת החונן לאדם דעת

מושה הבהן קאהן

עיה"ק ירושלים תובכ"א

שנת תש"ע לפ"ק

בו, אין להקפיד כלל כל זמן שלא פג ריחו ומעמו(ט).

76. עבר וקדש על יין שריחו רע או על יין מגולה, יצא בדיעבד ואין צריך לחזור ולקדש על יין טוב(ו). L

בשעה מועטת יש להקפיד עיי"ש, ולכאורה לפי"ז גם מה שמונה בתוך ארון סגור לא מהנה.

ובתורת שבת (שם אות ב) כתב דמו"כ התורת חיים אינו אלא רמז בעלמא שהרי אם מונה בצלוחית שהיון נראה דרך חובובית כשר, ולהרמז הנ"ל גם זה פסול, הרי דלא הושיטין לזה.

אך במקום שאין היין מצוי כ"כ כיון שאין דרך של חסגנים והפחות להקפיד על גילוי של איזה שעות כל זמן שלא נמר ריחו ומעמו, א"כ גם לענין קידוש אין צרכים להקפיד דלית כאן סברא דהקריבהו נא לפחתך.

וראה בדרך החיים (שם) שהעתיק דברי המג"א וז"ל: ומיהו אם היין מגולה שעה מועטת אין להקפיד אא"כ נמר ריחו ומעמו ע"כ, ולא חוביר במקום שהיון אינו מצוי.

וכבר נתבאר לעיל דאפילו בגילוי זמן של איזה שעות כ"ז שלא נמר מעמו וריחו יש להקל, ולכן במקום שאין היין מצוי כ"כ יש לסמוך להקל.

(ט) כן הביא בכף החיים (שם סק"ט) וז"ל: ונראה דאם הכלי של יין מונה בתוך שידה תיבה ומגדל, אע"פ שהכלי מגולה אם הם סגורים אינו נפסל בכך אלא א"כ נמר ריחו ומעמו ע"כ.

וכ"ש כשהוא מונה בתוך ארון המקרר את המאכלים כגון פרוזודע"ר וכיוצא ששומר על היין שלא יפוג ריחו ומעמו, ואין חשש שיפלו שם דברים אחרים בודאי דליכא חשש.

אמנם בתוס' שבת (שם סק"א) כתב דלפי מו"כ התורת חיים (כ"ז צ) דמעם פסול יין מגולה לקידוש, משום שהוא נגד יין המשומר לצדיקים לעתיד לבוא דהוא טמור וגניז כמו שאמר הכתוב עין לא ראתה, לפי"ז אפילו

77 (י) הנה בברכי יוסף (ע"כ סק"א) מסתפק בזה אי קידש ביון שפסול משום הקריבהו אם יצא בדיעבד או שצריך לחזור ולקדש, ומסיק דאם קידש על יין מגולה צריך לחזור ולקדש, וראייתו מהא דאמרינן במנחות (פ"ה) אמר רבה היו לפניו (כשבת) שתי הטאות א' שמינה וא' כחושה שחט כחושה ואח"כ שמינה פטור, ולא עוד אלא שאומרים לו לכתחילה הבא שמינה ושחוט, וכן פסק הרמב"ם (פ"ב דשנתי ה"ט), והרי התם דמשום דיש בכחושה משום הקריבהו אומרים לו הבא שמינה ושחוט, ועבד כמה אבות מלאכות בשבת, וה"ה בנ"ד אפילו תימא דיצא ידי קידוש ביון מגולה אפ"ה אמרינן ליה שיקדש פעם אחרת על היין הכשר כיון דביין מגולה איכא משום הקריבהו. ואף דלא דמי איסור הקריבהו דקרנן לקידוש, וגם קידוש על היין דרבנן, מ"מ כל קבל דנא עבד מלאכות בשבת, וחבא הוא איסור ברכה שאינה צריכה למ"ד דהוא דרבנן עיי"ש.

השבת קמא סימן ח' מקדש

יין חדש ומיין ענבים

ד. מצוה מן המובחר לקדש על יין ישן, דהיינו שעברו עליו ארבעים

מבואר מדבריו דס"ל דאף אם נימא דיצא בדיעבד מ"מ צריך להזור ולקדש כדמצינו בקרבן הטאת כנ"ל ועי' בבלי חמדה (קמ"ג) המיוזאים ב' יתרו את ד' ברת המכ"י.

ולכאורה משמע דאפילו להכרכ"י דצריך להזור ולקדש היינו כשיש לפנינו מוכן היין השני הטוב, אבל אין צריך לילך ולחזר אחר יין מכוסה וכו' דיצא כדמשמע מתוך דבריו.

ועי' גם בתפארת ישראל (מנחות ב' כ"ז) את (:) דדין של שחט כחושא אימרים לו הבא שמינה ושחוט היינו דוקא כהיו שניהם לפניו, דאז בשעה ששחט הכחושא כבר הוה רמיא עליה המצוה מהמובחר לשחוט השמינה, ומדעשה שלא כדין עדיין לא פטר עצמו מהיובא דהוי רמי עליה תחילה, ובאמת אילו לא היתה שמינה כאן בשעה ששחט הכחושא, אפשר לא אמרינן ליה שיחזור וישחוט השמינה כנ"ל עיי"ש.

וה"נ בקידוש אם היין הטוב אינו לפנינו אין אומרים לו להזור ולקדש על יין טוב אפילו להכרכ"י.

והנה בבית"ל (ד"ה אין מקדשין) דן ג"כ בשאלה הנ"ל אם קידש על יין שריחו רע דפסול משום הקריבהו נא, או יצא בדיעבד, וז"ל אך לעיני' יש לעיין בזה וכו' משום הקריבהו נא לפחתך יהיה פסול בדיעבד הלא אם שחט בהמה כחושא לקרבן יש בזה ג"כ משום הקריבהו נא לפחתך וכדפרש"י במנחות ס"ד ואפ"ה כדאי יצא בדיעבד

בקרבת כזה דמובחר נדריך הוא רק מצוה לכתחילה, וה"נ לענין קידוש ע"כ. הרי דעתו דיצא בדיעבד וא"צ להזור ולקדש.

ובאמת גם להכרכ"י יוסף צ"ע דיש לחלק מצות קידוש ממצות קרבן, דבקרבת עצם הקרבת בהמה הוא המצוה ואם הביא בהמה כחושא הרי לא עשה עצם המצוה כתיקונו, ע"כ יש צד לומר שיביא בהמה שמינה וישחוט, אבל בקידוש עיקר המצוה הוא ברכת הקידוש, והיין הוא רק תנאי בהמצוה ולא עצם המצוה א"כ אף אם לא קיים המצוה ביין הטוב אלא ביין הפסול מטעם הקריבהו, סוף סוף הא קיים המצוה רק היין לא היתה בחשיבות הראויה, ובשלמא בעושה קידוש על יין לבן להרמב"ן לא יצא קידוש אפילו בדיעבד דס"ל דזה לא נקרא יין והרי לא קידש על היין בתקנת הו"ל וכיוצא, משא"כ היבא שקדש בדין על היין אלא שהיין אינו חשוב מטעם הקריבהו למה נימא לו להזור ולקדש הרי עצם המצוה עשה כתיקונו וכנ"ל.

ובבב"תחיים (שם סק"י) הביא דהרב מהנה יהודה העלה כהכרכ"י דאם קידש על יין כגולה צריך להזור ולקדש, והוא כתב וז"ל מיהו לעי"ד נראה הדבר קשה לומר לו להזור ולקדש מאחר דקו"ל קידוש על היין דרבנן, ובפרט בזמן הזה דלא קפדינן אנילווי ורוב בני אדם שותין אותו, אלא דו"ל מאחר שנעשה המעשה וכבר קידש דיצא בדיעבד וא"צ להזור ולקדש עיי"ש.

L

יום (א). ומי
אדם אשכו

(יא) הנה הבו
בשם ה'

אדם אשכול
המרא, אבל
וכ"כ המג"א
מן המובחר
ארבעים יום
בשוע הרב
ביין ישן שהו

ובא"ר (שם
בס"י ת"ר דז
ורצונו לשתו
אם אין לו
קידוש. וכתב
דמ"ש הא"ר
מייירי במ"ש
אין לו יין כ
מודה הא"ר
דיש להוסף
הפוסקים ה'
שליש משום
את כ') בתב
ישן, אבל אנ
יקנה ישן.

(יב) כגמ'
אשכו
היום.

ולפי"ז כח
וכ"ה בשו"ז

בעוה"ת

ספר

שאלות ותשובות

שבט הלוי

חלק שישי

תשובות ובורורים
בארבעה חלקי שולחן ערוך
וקונטרס הקדשים

זכני בעל הרחמים וכמוני חנני

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד דעיה"ק

זכרון מאיר - בני ברק

וריש מתיבתא דישיבת חכמי לובלין

מהדורא שלישית בתוספת הערות והשמטות, תיקונים וציונים רבים

שנת תשס"ב לפ"ק

סימן קיא

י"ד סי' קט"ז — דברים האסורים משום סכנה

א

א — הקדמה קצרה — לשון השו"ע חו"מ סי' תכ"ז סי"ע הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנה נפשות וקצתם נחבארו בעור יו"ד סי' קט"ז וכו' וכי הסמי"ע מד"י השמר לך ושמור נפשך.

ב — ולשון הרמב"ם פ"א מ"א ושו"ע חו"מ סי' תכ"ז — וכן כל משול שיש בו סכנה נפשות מלוא עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה — שחומר השמר לך ושמור נפשך מאד, ואם לא הסיר והניח המוכסלות המביאים לידי סכנה ביטל עשה ועבר בלי"ת.

ועיין במנ"ח מ"ז הקמ"ז ובמה שהארכתי בעניי בשבט הלוי ח"ה סי' רכ"א בהבדל בין גדרי מעקה לגדרי שמירת הנפש.

ג — ובאמת מוני מלוות לא הביאו ה"ח דשמירת הנפש מפסיק זה באשר העיר המני"ח שם, אבל אין להכחיש אמתת הענין בש"ס דהא מובא בן בשבועות ל"ז ע"א לענין מקלל עלמו — והתוס' שם הקשו דליק מזה גם דין חובל בעלמו בב"ק ל"א ועש"ה.

ד — ועיין ברכות ל"ב ע"ב כמה דאמר ההגמון לחסיד אי וכלא כי בחורתנס רק השמר לך ושמור נפשך — וכי ושמרתם מאד לנפשותיכם, ואע"פ שדברי ההגמון הם אבל הרי חזינא דבר הש"ס שבועות הני"ל והרמב"ם שכי"ה להלכה.

ה — ובחבתי בחשוכה שבט הלוי ח"ה סי' רכ"ה שם בין ההבדלים של מלוא מעקה לבין שמירת הנפש — דמלוא מעקה ה"ה ככל משפטי החורה דהיי"ז בודאה מה"ח ובספיקא מספיקא דאורייתא חב"ה מה"ח חב"ה מדרבנן. אבל דין שמירה הנפש כיון שהחורה כהנה מלוא זו בלשון שמירה הלא כי הרמב"ן ריש חולין דכל מקום שכי שמירה היינו שיהי צרי שהוא כך וע"כ ספק עומאח צרכי"ך בקדשים טמא מדין משמרת, — והפוסקים מדמים לזה דין ושמרתם אה המלוא דבעינן שמירה ודאיה, וכיו"צ כחבתי בעניי בשבט הלוי ח"ה סי' ק"ם לענין יחסי בהנה דבעינן דין שמירה ועש"ה.

ו — והכא נמי בעינן שמירה ודאיה דך לירת המלוא שלא יהי אפילו לך קל של סכנה נפשות, והוא כעין לא העמוד על דם רעך עיין סנהדרין ע"ג ובמה שבארתיו בזה בשבט הלוי חו"מ סי' ה' אות ה'.

ז — מדויק בלשון הרמב"ם שהאריך וכי מלוא עשה להשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה דחזירות בדבר יפה זה אורה המלוא מלשון ושמרתם מאד ומלשון רק השמר לך — ומזה כל הדיונים שלפנינו בסי' קט"ז ואין להאריך עוד.

ב

76 סי' א — הנה בדין המבואר באו"ח סי' רע"ב סי"א דיון מגולה אסור לקדש עליו והוא מש"ס ב"ב ל"ז ע"ב משום הקריבתי לפתחך — אפי' צו"ה"ז אבל סו"מ שורש האיסור משום גילוי, דע"כ הפחוס מקפידים דהו"ל דבר מגונה ומאוס עיין רש"ב"ם ב"ב שם, ופמ"ג במ"ז ברע"ב שם,

מכ"מ לכאורה יראה דאם יש לו יין אחר שלא נתגלה מותר ע"כ לבטל יין שנתגלה חד צהרי דהא אפי' בסכנה ממש דעת הרבה פוסקים דאין איסור מצטל איסור לכתחילה ופמ"ג סי' ק"ב צו"ה"ז ובסי' ק"ע נסחפק בסכנה, ואע"ג דו"ל דלענין קידוש חמור דיש משום הקריבתי לפתחך חיה דין איסור ולא דין סכנה מכ"מ הפסל מחייב דהוא איסור קל לענין זה, ועכ"פ במקום הפסד רב דרמי להקל בזה.

L

ג

א — דבר פשוט שאין לחוש לנש"כ בדי"ח ס"ק י"ג בשם סי' קהל יהודה שאסור להעלות דגים עם צפר בשולחן אחד, וכן הקילו בזה כל הדורות, אבל נהוג הוא שלא מן הדין להביאם ז"ל"ז בדרך חומרא.

ב — לענין צטול צבי דפליגי ה"ע"ז והש"ך א"ס מהני במקום סכנה צטול — כ"כ הח"ס יו"ד סי' ק"א דהעיקר דמהני סי' וכמו שצכל האיסורים צטול סי' הוא צטול המליאות ואף דמלינו גם האסורים במשהו נוכ"מ אין להחמיר בצרה, צפרט ולפמ"ש"כ מג"ח או"ח סי' קע"ג כל ענין סכנה צפר ודגים צו"ה"ז הוא ספק גדול להלכה. ע"ז ח"ה סי' ק"ד

ג — וז"ל הח"ס שם לענין עיקר האיסור אחר שהביא דברי מג"ח ה"ל — והשתחא נהי שלא נסמוך ע"ז (וכיו"ז סברת מג"ח) דאפשר דה"ל כמו דבר שנאסר בזמנין, (ובחשוכה דברי מלבי"ל ח"ב סי' י"ג כי דלא שייך כאן גדר שנאסר בזמנין כלל ועש"ה) ואפשר דלא שייך בזה כל הח"י הנאמרים בגילוי, ומש"ה אנו נזכרים ומנהג אבותינו חורה מכ"מ הרווחתו שילאנו מתמירת סכנתא דהשתחא (בצו"ה"ז) מ"כא ליכא סכנתא (סברת מרן דנהי דעיקר האיסור דגים ובשר שייך גם צו"ה"ז) מכ"מ חלק המירה סכנתא אשר מכה זה מתמירים בכל ספק אף א"ס הוא מותר במק"ח לא שייך זה צו"ה"ז) וש"כ כי ואפשר שגם צומנס לא היה סכנה רק צניחא (המזכר פסחים ע"ז ע"ב) וליכא צבאחר חלל איסור קל דרבנן, דנהי דבר שבזמנין דאורייתא הוא, היינו הנאסר משום סיג וגדר איסור, אבל צב"ג קיל עובא.

ד — וע"ש עוד צח"ס דיהבן דגם ע"ז עירוי אין דבר פשוט דנאסר צב"ג דלולי מעיקר הדבר לא שייך סכנה בצו"ה"ז ועש"ה.

ה — ושכיה הוא צטטיק דנופל פעם אחיכה צפר צדגים או להיפך — והסירוכו מהקדמה חלה דיש ספק א"ס יש סי' לבטלו, העיקר בזה מש"כ בחשוכה דברי מלבי"ל ח"ב סי' י"ג אות י"ב — דיש לסמוך צב"ג ע"כ"פ על שיטת הר"י"ף והרמב"ם שלא הביאו כלל סכנה צפר ודגים, ועל המג"ח הני"ל, דנשתנו העצמים ועתוס' חולין מ"ז ויומא ע"ז ומ"ק י"א — וכמש"כ הבאר שבע צטיעת הר"י"ף ורמב"ם, ויש להקל בזה במקום מניעה כבוד שבת וע"ש בדברי מלבי"ל. ו — ועיין בפתי"ש ס"ק ג' בשם התפלי"מ דא"ס ציטל ממש צפר ודגים יחד דלריך הגעלה כמו צצטול איסור ובחשוכה דברי מלבי"ל ח"ב סי' י"ג הני"ל פקפק והחיר ע"ז שהיית מע"ל בלי הגעלה והביאו ג"כ הד"ח.

ואנו רגילים להורות בזה כהתפלי"מ לחייב הגעלה, ובמשמרת שלום סי' קט"ז מנוד להקל עכ"פ בכלי חרס יע"ש.

ד

סי' ג — ירחון ידיו וכו' — ולרמ"א אין לחוש לזה, — ומנהג המדקדקים כמש"כ שלה"ק דגם צב"כילה

ספר

חוט שני

ביאורים ובירורי ענינים
וחידושי דינים בהלכות שבת

שיעורי מורינו ורבינו
רבי שמריהו יוסף נסים קרליץ שליט"א

חלק ד'

כולל: תוספת שבת * הדלקת הנרות * קידוש *
הבדלה * שמו"ת * הוצאה לרה"ר ולכרמלית *
רפואה בשבת * יולדת * חולה, מעוברת, מניקה
ביוה"כ ובתעניות * ספינן לקטן * חינוך הקטנים *

קובץ ענינים

מפתח כללי ל-קובץ ענינים

מכתבים

נערך בעזרה ע"י

חיים אריה הלוי הוכמן

בני ברק, ניסן תשס"ז

יב. בשו"ע [סו] כתב, אין מקדשין על יין שריחו רע אע"ג דריחיה וטעמיה חמרא, ולא על (יא) יין מגולה, אפילו האידנא דלא קפדינן אנילווי:

חומ' שני

יין מגולה

→ אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח, ומסקינן, למעוטי יין מגולה ויין שריחו רע דתניא זכולן לא יציא ואם הציא פסול. ופרכינן אי למעוטי מגולה סכנה היא וואפילו בלא קידוש אסור לשחוחו, רשב"ם, ואע"ג דעצריה במסנת כר' נחמיה אפילו הכי הקריבנה נא לפחתך הירנך או היא שא פניך [גבי חולה כתיב אלמא כל דבר מגונה אסור לקרבן, רשב"ם].

יש לעיין ביון מגולה שאין מקדשים עליו אם מהני ליה ציטול ברוב של יין שאינו מגולה, כיון שהטעם שמוזכר בגמ' לאסור יין מגולה לקידוש הוא משום פגם משום הקריבנה נא לפחתך ואינו הטעם כשאר גילוי המוזכר בגמ' שהוא משום סכנה, ומסתברא דמהני ליה ציטול ברוב.

בבבוק יין שנחגלה והוא בארון סגור, או מקרר סגור, אם הוא סגור היטב לא הוי גילוי לענין קידוש, אבל אם השרצים נכנסים בארון, כבר הוי מגולה ואין מקדשים עליו. L

תרי קלי בשעת קידוש כשתניוק בובה במום' מגילה [סח] ת"ר בצורה אחד קורא ואחד מתרגם, ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמים [וכ"ש שאין שנים קורין וטעמא משום דתרי קרי לא מישתמע, רש"י] וכו', ובהלל ובמגילה אפילו עשרה

מ"מיני תרגימא" דמהני נמי למיני תבשיל של ה' מיני דגן לענין זה להחשב "קידוש במקום סעודה".

ועייין לשון הטור [סג] שכתב, כתבו הגאונים הא דאמרינן אין קידוש אלא במקום סעודה אין צריך שיגמור שם כל סעודתו, אלא אפילו אכל דבר מועט או שחה יין שחייב עליו ברכה יאל ידי קידוש וגומר סעודתו במקום אחר, ודוקא שאכל לחם או שחה יין אבל אכל פירות לא, עכ"ל.

ואין לומר דיון וכ"ש תבשיל של חמשת מיני דגן, זה אינו ראה, שהרי יין לא מהני לקיים בו סעודת שבת וה"ה לא מהני לסעודה שלישית, והיינו טעמא דג' סעודות בעינן אכילה ולא שחיה, אבל לענין קידוש במקום סעודה הוא גדר של החשבת הקידוש וכיון דקידוש עושים על היין ה"ה דחשיב היין מקום סעודה.

והנה בשו"ע סי' רנ"א [סד] לענין סעודה שלישית, כתב, צריך לעשותה בפת, וי"א שיכול לעשותה בכל מאכל העשוי מאחד מחמשת מיני דגן וכו'. ובמג"א כאן [סה] כתב וז"ל, נ"ל דבאוכל מיני תרגימא מה' מינים יאל דהא עכ"פ חשיבי טפי לסעודת שבת מיון וכמ"ש ססי' רנ"ג [נ"ל רנ"א].

ולענין סעודה שלישית משמע בשו"ע דמהני תבשיל של חמשת מיני דגן, והמג"א למד דה"ה דמהני לענין קידוש במקום סעודה, א"כ תבשיל של דייסא או אטריות העשויים מה' מיני דגן מהני נמי לקידוש במקום סעודה, וה"ה קוגל מהני.

שער הציון

[סג] סי' רע"ג: [סד] סעיף ה': [סח] סי' רע"א ס"ק י"א: [סו] סי' ער"ב סעיף א': [סז] ס"ז ע"א: [סח] כ"א ע"ב:

ספר בן איש חי חלק ההלכות

מסדרות על פְּרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה לְשֵׁנֵי שָׁנִים

אוֹצֵר פְּסָקֵי־דִינִים הַלְכָּה לְמַעֲשֵׂה, סְדוּרִים וְעֲרוּכִים
עַל סֵדֶר הַפְּרָשִׁיּוֹת, מַעֲשֵׂה יְדֵי אֶמֶן רִישׁ גְּלוּתָא דְּבַבְלָה
הַגָּאוֹן הָאֲדִיר, הַמְּפֹלֵא בְּדוֹרוֹ, כָּל הָעוֹלָם עוֹנִים אַחֲרָיו
מִקְדָּשׁ מִקְדָּשׁ, אֵין חָקֵר לְתַבּוּנָתוֹ בְּכָל מְקוֹם הַלְכָּה כְּמוֹתוֹ

כקש"ת מרנא ורבנא

כמוה"ר רבי יוסף חיים זצוק"ל

בכמוהר"ר אליהו בכמוהר"ר משה חיים זצוק"ל

מהדורת-פאר

מנוקדת, מוגהת ומתוקנת, עם ציונים ומראי-מקום
ועם תרגום המלים הלועזיות בשולי העמוד
בתוספת מפתח מפורט לכל סעיף וסעיף

הוצאת ספרים "מרכז הספר"

שנת: "ואלה שמות בני ישראל"

פעיה"ק ירושלים תובכ"א

הלכות שנה שניה

עליו מים למחר ויקדש עליו. ואם לא נשאר אלא מעט, שאם יוסיף עליו מים להשלימו לרביעית לא ישאר בו טעם זין שלא יוכל לברך עליו "בורא פרי הגפן". הרי זה שותהו כלו בלילה. במה דברים אמורים? אם יש לו כוס אחר להבדלה, אבל אם אין לו כוס אחר להבדלה, הרי זה מניח כוס זה להבדלה, ויקדש בלילה וביום על הפת, מפני דקדוש אפשר לקדש על הפת, אבל הבדלה לא אפשר. ועין "אלה רבא", סעיף קטן כג, ו"תוספת שבת", סעיף קטן כט, ושאר אחרונים.

בג לכתחלה צריך שיטעם המקדש מלא לגמיו; ומצוה מן המבחר לשתות רביעית; וכדיעבד, אם לא טעם המקדש וטעם אחר מן המסבין מלא לגמיו, יצאו כלם ידי חובתם; ומצוה מן המבחר שיטעמו כלם. ובזמן הזה אין נמנעים מלשתות מכוס ששתה ממנו חברו מחשש חלי, מאחר דברור להם כי בעל הבית שקדש ושתה מן הכוס, הוא נקי ואין בו חלי.

כד קדש וקדם שטעם נשפך הכוס, יביאו לו כוס אחר ויברך "בורא פרי הגפן", אף לא יברך ברכת הקדוש שכבר ברך אותה, וכן הוא הדין אם הפסיק בדבור שלא מצרכי הסעודה. וגם המסבין יזהרו שלא יפסיקו בדבור קדם שיטעם המקדש.

כה אין מקדשים על זין שריחו רע מחמת שנתנהו בכלי מאוס, אף על פי דריחו וטעמו זין שמכרכים עליו "בורא פרי הגפן", משום "הקריבהו נא לפתחך וכו'" (מלאכי א ח). וכן נמי אין מקדשים על זין שנתגלה, ולכתחלה יזהר אפלו על גלוי שעה מועטת, ורק כדיעבד אין להקפיד, אבל אם עבר לילה אחת בגלוי, נפסל לקדוש אף על פי שלא נמר ריחו וטעמו.

L

לן, ספקא דרבנן לקלא — זה אינו, דהא איכא דסבינא להו: כל שיש לו זין, אינו יוצא ידי חובת קדוש מן התורה בתפלה; ועוד, הנה הרב "תוספת שבת" כתב: כל שלא כוון לצאת ידי חובת קדוש בתפלה, אינו יוצא ידי חובתו מן התורה, ולכן צריך לקדש על הזין, ויברך ברכת הקדוש בלא שם ומלכות. ואם לא התפלל שום תפלה בשבת, נמצא הוא חייב בקדוש מן התורה לכלי עצמא, ועתה בכיון השמשות צריך לקדש על הזין, ויברך ברכת הקדוש בשם ומלכות, כדין ברכת המזון שהיא מן התורה, דאם נסתפק בה, דחוזר ומברך. ועין להרב "משבצות זהב" ו"ל, סימן רעא, סעיף קטן יא; ועין שם.

כז צריך שיהיה על השלחן מפה מחת הפת ומפה למעלה משני טעמים: האחד — זכר למן, והשני — דתיחי סעדתא דשבתא ביקרא; ועוד יש טעם שלישי — משום בשות הפת.

כא כוס הקדוש, אפלו אם הוא נקי, צריך תדחה מבפנים ושטיפה מבחוץ, ומלא על כל גדותיו, ולא יהיה פגום, שאם שתה ממנו — פגמו. ויהיה שלם בשפתו ובבסיס שלו; וסדק, אפלו בלא חסרון, פוסל. וצריך שיתן אותו אדם אחר בשתי ידיו, וזה המקדש יקבלנו ממנו בשתי ידיו בצד שמאלו כנגד החזה, ואחר כך יאחו בו ביד זמין בלבד, ויגביהו מעל השלחן טפח לפחות, ויתן עיניו בו שלא יסית דעתו ממנו.

כב אם אין לו אלא כוס זין אחד, מקדש בו בלילה, ושופך ממנו לכוס אחר ושותה; שאם ישתה מן הכוס עצמו, הרי זה נעשה פגום, ואינו יכול לקדש על הנשאר למחר, לכה שופך ממנו לכוס שני ושותה מכוס השני, והנשאר בכוס ראשון, יוסיף

ערבית
אכל חצי
קדוש
התפלל
; ולכן,
ם קדם
לא חל
ים דחל
השחר,
ור חל
ז מים
ז קמי
ע ולא
יאמרו
ם בן
פיקר,
וקדם
הם"
שם,
אכל
בצת
עד
ילה,
פל
לו"
או
של
אם
ום,
רק
וא
יה,
יש
ום
ו:
זו
א

Nareh, Avraham Haepin
1

ספר

בעה"י

קצות השלחן

ח"א

כולל הלכות המצויית מהחלה שויע ארזח עד סוף הלכות הפלה, עפ"י פסקי אדמו"ר הוקן וצוקלה"ה, בשויע וסידור ש"ו, ואדמו"ר הצמח צדק וצוקלה"ה, ומנהגו אנ"ש חב"ד, והוספה ליקוט מהאחרונים ז"ל :

•••••

נערך בעה"י מאתי

אברהם חיים נאה

בעה"ק ירושלם תוכב"א

"הנא דבי אליהו, כל השונה הלכות בכל יום, סובבט לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר: הליכות עולם לו, אל הקרוי הליכות, אלא הלכות :

שנת פור'ת יפ"ק

דפוס הרי"ש צוקרמן ירושלם

סי' מ"ו, דין כוס ברכת המזון, וכו' י"ב סעיפים.

(א) מנהג העולם שלא לברך על הכוס כלל ביחיד רק כשמברכים בזמון, והיא מצוה מן המובחר אם יש לו, אבל אין צריך לחזור אחריו בדרך שמחזרים אחר המצות שהן חובה (6):

(ב) כוס בהמ"ז אינה אלא של יין (3) ולא של שאר משקין ובמקומות שאין היין מצוי והשכר או שאר משקין הם המר מדינה דהיינו שרוב אנשי המקום דרכם לקבוע עליהם סעודתם כמו שקובעים על היין במקומות שהיין מצוי סכריים עליהם בהמ"ז אף על פי שיש יין בעיר (ג), ומכל מקום מצוה מן המובחר לברך על יין וכל שכר אם יש לו יין בביתו שאין זה הידור כלל לברך על שאר משקין (ד):

(ג) וכל זה במשקים חשובים כשכר וכיוצא בו, אבל משקים גרועים כמו מה שקורין קוואס או בארשט אין להם חשיבות יותר ממים ואין מברכים עליהם בהמ"ז אפילו במקומות שדרך רוב אנשי העיר לקבוע סעודה עליהם, וכל משקה שהוא חשוב יותר יותר ראוי לכוס של ברכה כגון במקומות שמי דבש (מעד) חשוב יותר מן השכר אפילו רוב אנשי העיר שותין אותו

ברי השלחן

עם ביה ילוטר לו זה הוא גדול או הנון והבעה"כ ניהן לברך לסי שירצה כסקרה בעלמא כלי שום הקפדת גדול או קסן או הנון או אינו הנון עכ"ל והביאו הלית, וצ"ע על שיפ שלא הזכירו מזה (מג) שם ה' :

(6) סי' קפ"ב א' (ב) עיין בס" רע"ב דאין מקדשים על יין שמסריח קצת סחמת שהי' בכלי מאוס או יין שעמד מנולה מסום דקריבהו נא לפתחך ונ"י ומסתבר פשוט דגם לכוס בהמ"ז אין ליקח יין כזה דכיון שאוסר עליו בהמ"ז שייך ג"כ המעס דקריבהו נא לפתחך, (ועי' בכה"ל שם ששיב לענין הכרלה), ועיי"ש שאם לא עמד היין מנולה אלא שעה מועטת אין להקפיד כל כך, ולא פורש הזמן של שעה מועטת ומסעתי סא"ז הגה"ח ר' משה צבי נאה זצ"ל שיש ללמוד מליד פסח שמונחין כוס ב' ואוסרים עליו ההגדה ועוסד מנולה כל זמן ההגדה לפעמים ג' או ד' שעות (ג) שם ב"ל וכל שאין יין הרבה גדל כדרך יום סכיבות כל העיר אפילו גדל מעט סמוך לעיר וגם מצוי הרבה יין בחנית אין זה נקרא מצוי כיון שהוא ביוקר ובידאי אין ריב אנשי העיר קיבעים המיד סעודתם עליו, שם (ד) שם, אא"כ יש לו מעט יין לצורך קידוש יברך על שאר חמר מדינה

זן
צונה ועונה
ג: תחלה

לקמן דהיינו
בעצמו דוקא
רס"א אלא
ז אינו הנון
א"ס שמש"כ
ם אינו הנון
אר כמנולה
אם האורח
ן לו רשות
נעצמו אינו
יה שייך לו
סמנו בלא
יין האורח
הינ שיכיר
ורח סכרך
: שמסרתין
דול שיכרך
וסה שיכרך
אינו רוצה
זה שיכרך
השייך לו
שהבעה"כ
ך להגדול
אינו חייב
ואין כזה
הקנהא
ו להעביר
יין שאין
כול ליתן
שירצה) :
לאינצווי
c

זה השער לדי
צדיקים יבואו בו

חידושי הלכות, הגהות ונימוקים
על שלחן ערוך אורח חיים

אשר נתחבר על ידי

גאון עוזנו, רוח אפינו משיח ד', שר התורה, מי כמוהו מורה,
קודש הקדשים, רבן של כל בני הגולה, אור עולם,
אדונינו מורינו ורבינו, כבוד קדושת שם תפארתו, מרנא ורבנא

מיה"ד רבי **חיים אלעזר שפירא** זצוקלה"ה זי"ע ועב"י
אב"ד ור"מ דק"ק **מונקאטש** והגלילות יע"א

בעל מחבר ספרי

אות חיים על הלכות הפליין, אות שלום על הלכות מילה, דברי תורה,
הגהות הירושלמי, חיים ושלום על התורה, תמישה מאמרות, מאמר ארון כל,
מאמר זכרון צדיקים, מאמר מילי דהספידא, עולת תמיד, שו"ת מנחת אלעזר,
שער יששכר על המועדים וחדשי השנה, ועוד
ועוד היכורים אשר נשארו בכתי"ק

ברוקלין, נוא יארק יע"א
חדש שבט, ה'תשע"ד

ערב על איזה יין מקדשים

סעיף ט ואן במקום שאין יין מצוי, יש אומרים שמקדשין על שכר ושאר משקין חוץ מן המים, ויש אומרים שאין מקדשין, ולהרא"ש בלילה לא יקדש

נימוקי אורח חיים

מפה פרוסה, והיו יכולין לדחוק ולומר (לדברי אלו שאין מכסין הפת בשחרית), דנמשך למה שכתב 'מטה מולעת ומפה פרוסה', והיינו משום כבוד שבת בשחרית גם כן, ולא כליל שבת בלבד, והכוונה מפה פרוסה על השלחן. אכן זקני הלבוש כתב בפירושו מפה פרוסה (בהוספות התיבות) 'על הפת' כמו בסעודה הלילה.

ובמה שנהגנו על פי אאזמור"ר זי"ע מפה קה"ה כמזכר לעיל לכסות מקלפת ולגלות מקלפת, דעביד כן ללילה גם דעות הצדיקים שנהגו לגלות דטעמם בודאי על פי סוד, יש לומר כי הוא טוב גם לדעת זקני הלבוש זי"ע הנזכר לעיל דנריך להיות מכוסין כשנוטלים, דהא י"צ חלות המסודרים על השלחן על כרחך לא ימלט (כשמכסין מקלפתן ומגלין מקלפתן כמזכר) שיש כמה חלות שלימות מכוסין לגמרי וכמה חלות שלימות מגולות, וזוה יולאים לכל הדעות, כמוצן:

סימן ערב

ואן במקום שאין יין מצוי, יש אומרים שמקדשין על שכר ושאר משקין, חוץ מן המים, ויש אומרים שאין מקדשין וכו'. עיין מגן אברהם (סק"י) דאין מקדשין מקדשין על יין שרף אלא (אם כן) צמדינות שרוב שתיית ההמון הוא יין שרף בכל יום, עיין שם ובבאר היטב (סק"י) ובשערי תשובה (סק"י) שהביאו דעות האוסרים (כאם ש"ס בית יעקב, סימן טו) וגם המתירין (כאם נהלם שבעה, סימן נה. הלכות קטעה ח"א, סימן י) לקדש על

בשחרית שבת קודש, ורק אלל אבותיי הקדושים וכמה לדיקים זי"ע היו נוהגים לאכול כליל שבת גם כן מולייתא, היינו מעי צהמה ממולא או זואר עוף ממולא ללילה דברי הרמ"א ז"ל שהביא (בשם מהרי"ל ז"ל) דמקלפת נוהגין כן, על כל פנים העולם נוהגין העיקר כן ציומא דשבתא כמזכר, אם כן (למה טעם המגלים הפת בשחרית. ובודאי כונה על פי סוד היה להמגלים אז, וחלו וחלו דברי אלקים חיים.

ועל כן נהג אאזמור"ר הרב הקדוש זי"ע אב"ד פה קה"ה לכסות (בשחרית) מקלפת החלות ומקלפתן מגולה. ויש לומר טעמו לשבת הוא כעין שכתבו האחרונים (כאם מגן אברהם סימן טו, סק"י ובמהלכות השקל טו) בהלכות תפילין (אורח חיים סימן טו, סעיף יא) לענין תפילין של ראש שצריכים להיות מגולים על פי שולחן ערוך, אכן על פי האר"י ז"ל (שער השו"ת עין הצניעות, דרוש ו) צריכים להיות מכוסים תחת הטלית, דעל כרחך צריכין לנהוג לכסות התיחורה וקלפת דופן המערבי של בית התפילין, וזוה ילאו ידי שניהם. וכעין כמו שכתבו הפוסקים (ורה דעה הלכות מנחה סימן כפ"ג, סעיף ו) לענין עמידת אלכסון הספר תורה והמנחה ללכת ידי חובה כשני הדעות אם משומד או מיושב, ועיין בדברינו במונחת א"עזר (ח"א, סימן ל"ג).

שוב ראיתי מפורש בלשון הלבוש צוה (סימן דפ"ט) שיהיה מפה פרוסה על הפת גם בשחרית. ובשולחן ערוך כתב בלשונו שם רק

הצניעות
הדרב"ט
השוכה

על השכר
קודם ברכ
הם. הגה:
משום נדר,
היין, או ישנ
פ

יין שרף צנ
מקום אם
(פולין ורוכ
שאינו חיוב
גם ציוס ע
ע

על כל פי
אשלי
אין שום ה
שרף צמדיני
ולא מיביעא
רוב שתיית
צמדינת הג
(לדברי הט
צמדינת הגו
לומר עליו
לא שייך ר
בלוחן השנ
אחד עם

והייט גבולן צ
היו אז כ
המחברים ו
הרים גבוהי
— [וכמו ש
הגר שמוקן
עיין שם].
היו מוליכי
נשאלו מפנ

הלכות שבת ערב

קכא

על השכר אלא על הפת, ובבקר יותר טוב לקדש על השכר שיברך עליו שהכל קודם ברכת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה, אין כאן שום שינוי, ודברי טעם הם. הגה: וכן המנהג פשוט בדברי הרא"ש. ואם אין יין בעיר לא יקדש על הפת, ומי שאינו שותה יין משום נדר, יכול לקדש עליו ושתו אחרים המסוכנין עמו, ואם אין אחרים עמו, יקדש על הפת ולא על היין, או ישמע קידוש מאחרים (הנהגות מיימנו פרק כ"ט מהלכות שבת אוח ד, דמחור אחר יין. והשבת מיימנו סוף ספר הפלגה סימן ד' דיקדש על הפת, לכן נר"ך לומר החילוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים):

נימוקי אורח חיים

לעיל כל ימות החורף, ונמצא צאמת שלא היו יכולין לסמוך על היין במדינת פולין כלל, והיה היין שרף (או השכר) חמור מדינה, (כאשר ראיתי ונשתוממתי עוד בימינו בצואי בימי נערותי אחר חתונתי לביאלאבזעג, רוקיש-פולין, אשר גם היולוף בצרית מילה גם כן ב"ן שרף חזק במקום היין שלא היה לעניים יין כלל. וכן הצרכה אשר קידש ידיו מצטן צרכו שהכל נהיה בדצרו, ושם הוי היין שרף חמור מדינה, והיה נוהג שם עוד כמו שהיה בפולין עוד צדורות הטורי זהב והמגן הצרחה כזכר לעיל. מה שאין כן באונגארן ומדינתנו שהיין שפית מעולם כזכר לעיל).

→ והנה הרבה חסידים ותלמידי חכמים רואים לסמוך על מעשה רב רבנן רבינו הקדוש בעל דברי חיים ז"ע אשר קידש בצוקר על יין שרף, אמנם העידו לפנינו תלמידי חכמים וזקנים שידעו בצירור אשר צהיות עוד רבינו בעל דברי חיים טרם ימי זקנתו כמה שבתות בשנה באונגארן, נהג אז במדינה הלו כי אחר קידש צפניו מקודם על היין צורא פרי הגפן, והוא לקח כוס יין שרף וצירך שהכל וטעם מעט, ואחר כך נטל ידיו לסעודת שחרית שבת קודש. וכפי הנראה צרור לא רצה לשנות המנהג מציאתו באלו (פולין), שנהג לקדש על יין שרף, (ששם הוא חמור מדינה ומוחר כזכר לעיל), ומפני טעם על פי סוד שהיה לו ז"ל. וגם אולי היה קשה

יין שרף בצוקר. ועיין טורי זהב (סק"י) דמכל מקום אם היין ציוקר כגון במדינות אלו (פולין ורוסיה), אין מהדרין אחר יין, כיון שאינו חיוב גמור כמו צלילה וכו', ומי שמצרך גם ביום על היין, ודאי עושה מן המוציא, עד כאן לשון הטורי זהב.

על כל פנים מכל אלו הדעות, וצפרט הגי אשלי רבצני הטורי זהב והמגן הצרחה, אין שום היחר לקדש (גם בשחרית) על יין שרף במדינת אונגארן שהיין גדל ומצוי שם. ולא מיציעיא לדברי המגן הצרחה שצריך להיות רוב שתייתן בכל יום ב"ן שרף, וזה אינו במדינת הגר שהיין מצוי. אך גם יין ציוקר (לדברי הטורי זהב), לא שייך לומר שהוא במדינת הגר מקום גדילתו ומציאתו, ולא שייך לומר עליו שהוא במדינה זו חמור מדינה, שזה לא שייך רק צימיהם בפולין וגאליציען, גם באותן השנים שהיה גאליציען תחת יד מלך אחד עם אונגארין ולא היה לאלל-גרענלע וחיט נטון ציניהם כלל, מכל מקום כיון שלא היו אז כלל מרכבות הקיטור (צאהנען) המחברים המדינות זה לזה, וארץ אונגארין הרים גבוהים סביב לה (צעסקיד וקארפאטען) — [וכמו שפירש רש"י ביומא (י"א, א) כגון ארץ הגר שמוקפת הרים וגבעות צמחה פרסאות, עיין שם], וממילה צימות החורף והשלג, אם היו מוליכין עגלות צהביות יין מאונגארן נשאר מפני השלג סמוך להרי הגבול הנזכר

שקין
קדש
דברי
למה
היינו
צליל
זלמן.
יושה
נודח
גפה
נקלח
דעות
ל פי
זקני
זסין
על
קאתן
ימות
ולות,
רים
ק"ו,
זאין
דאין
קן
שרף
צערי
האה
נחת
על

21

רעד דיני בציעת הפת בשבת

סעיף א [א] בוצע [ב] על שתי ככרות [שלימות], שאוחז שתיהן בידו ובוצע התחתונה:

נימוקי אורח חיים

היינו רק מצד, ואילו רעצנותא הוא שמצד על כל השירותא הפרוסה, או על כל הלחמים הצרכה אחת הוא רוחנותא ולא רעצנותא. אלא ודאי דהיינו בוצע חותך, וזה פשוט וצורר. וכן נראה בפשיטות מאי דאמר רב אשי שם, חוינא לרב כהנא דנקט תרתי וצנע חדא, היינו חותך כנוכר. ולא מצינו גס בדברי חכמינו ז"ל לפרש או אפילו לדרוש על תיצת בוצע דהיינו מצד, ואדרבה כתיב (תהלים י ג) בוצע צדק, ודרשו (עיין בבא קמא נה, א) היינו בוצע גזול ומצד, אבל בוצע לאו היינו מצד, וזה פשוט:

והנה מה דכתב רש"י בלשונו הזהב שפירש חייב לבצוע, ברכת המוציא. יש לומר דאשמעינן דלא יבצע מקודם הצרכה, ויחזור הככר קודם הצרכה, כמבואר לעיל (בשמן קפו, סעיף ב). ועיין שם בטורי זהב (סק"ג) הטעם, כדי שלא יהיה הפסק בהחיתוך בין הצרכה לאכילה, אבל בשבת דלריך שתי לחם שלמים, על כן לא מדקדקים על זה ומצרכים כשהם שלמים, וחותרים הככר אחר הצרכה, עיין שם. וזהו דאשמעינן רש"י ז"ל לצדק על שתי ככרות (היינו כשעודם שלמים), כנוכר:

[ב] ע"פ שתי ככרות. עיין בשערי תשובה (סק"ג) בשם מחזיק ברכה (א"ח ג) שהנוהגים כהר"י ז"ל לוקחים י"ב חלות.

ובזה שתמה על השל"ה (מכתב ט"ח פקד נ"ג ת"ש, א"ח ט) שכתב ליקח בלילה י"ב חלות ובשחרית רק ח', (היינו כיון שאכל מהם ארבע בלילה (ראה של"ה שם, א"ח ט"ו) וכו'). הנה זה לא יפלא, כי נודע דרכו של השל"ה הקדוש להביא דברים שצמח רק מכתבי הרמ"ק ז"ל, (ואך

לו לשמות אליבא ריקניא יין (וכמו שכתב בשו"ת נחלת שבעה סימן ל"ה על יין שרף). אך מפני שבמדינה זו אינו חמר מדינה, על כן ילא צעל כרחו מקודם בצרכת קידוש על היין של אחר כנוכר לעיל, ואחר כך טעם יין שרף כנוכר. על כן צודאי במדינה זו אין לקדש על יין שרף גס בצוקר, כנוכר לעיל:

סימן רעד

[א] בוצע ע"פ שתי ככרות [שלימות] שאוחז שתיהן בידו ובוצע וכו'. הנה

כן היה מנהגו של רבינו הגדול והקדוש צעל דברי חיים ז"ע שהיה אוחז בידו החלה השניה בשעת (צילועו) חמיכתו את הראשונה, (וכן מנהגינו), כי כן הוא מוכח ליטנא דגמרא (שם ק"ו, ג) חייב אדם לבצוע על שתי ככרות, היינו בשעת צילוע גס כן יהיו לפניו שתי ככרות, ולא שיהיה בידו רק בשעת הצרכה (המוציא) בלבד. וכן משמע צורר פשטות ליטניה דהשולחן ערוך בזה כנוכר, שאוחז שתיהן בידו ובוצע, היינו בשעת צילוע יהיה אוחז בשתי הככרות.

ובנו הוא הדומה"ר הרב הקדוש משינאווע ז"ע פקפק ותמה על זה, דהא בזה פירש רש"י שם בשבת חייב לבצוע, ברכת המוציא, ונראה מזה דלריך השתי ככרות רק בשעת ברכת המוציא בלבד, עד כאן דבריו הקדושים. אמנם האמת נראה, כי דברי אביו הוא דברי אלקים חיים, כי אם נפרש בזה לפי דברי רש"י כי בוצע היינו הצרכה, מה נפרש להלן שם צסמוך רב זירא הוי צנע אכולא שירותא, אמר ליה רבינא לרב אשי והא מיחזא ברעצנותא וכו', עיין שם. ואם נאמר דצנע

יש להבין פה שתי ככרות

ביאור דברי רש"י שם

הנהגת בעיות שבת

במקומות מכתבי הל טולות חכמה הרמ"ק ז"ל למשה (שע"י) צוהר הקד וניוס ח'

ובן נמלא משה מפאנו ז"ל [ואשר צו] כתבו זאת (ראה בהקדמה) בקלת ספני סמכות לרבי

אמנם צ שערים ט והועתק כוודע (רא) ספרים מערכ א"ח ט], כ י"ב חלות.

ובן ראי האר צלפרא ד: נהמי וכו' או צהרים בשם האו ארבע מה נהמי. וא י"ב בליל ולייסד ז'

מנהגי

הקידוש וסעודת ליל שבת

קומרנא

מג

קפ. אח"כ אמר אומר בשבחין וכו' עד וכל זיני חבושין ואמר גם למבצע על רפתא עד דעירין קדישין. כל סדר זה אמר בישיבה.

קפא. אחרי זה קם ממקומו ושם הטלית (א) ע"ג השטריימל ועמד זמן מה ואמר משהו בלחש והתחיל מזמור לדוד ה' רועי וכו' בתיבות כוסי רויה היה מוזג היין שבקנקן (ב) במעט מים מתוך הגביע של קידוש (שאר המים שבגביע היה שופך).

קפב. היה יוצק היין מהקנקן לגביע של קידוש בארבע שפיכות.

קפג. כוס של קידוש ושל בהמ"ז היה מלא אבל לא עד כדי שכשיאחזו בו ישפך החוצה (א). (אבל כוס של הבדלה היה מלא על כל גדותיו עד שנשפך) (ב).

קפד. היה מקפיד לכסות את הבקבוק מיד לאחר ששפך מתוכו לכוס וכן היה מקפיד לכסות את הכוס לאחר הקידוש כשנשאר שם יין (א).

קפא

(א) עיין בס' מאסף לכל המתנות (ח"א) סי' י"ה ס"ק י"ז) שהביא מקור וסמך להצדיקים שהיו מתעטפים בטליתם גם בשעת קידוש מדברי פסיקתא דר"כ (פרי"כ"ג עשרת הדברות סי' ו') וז"ל: זכור את יום השבת לקדשו, רבי אומר קדשו בעטיפה א"ר חנינא צריך להתעטף, ר' אבהו אומר צריך לערב וכו' עכ"ל. ועי"ש בפ"י זרע אפרים להגאון רבי אפרים זלמן מרגליות שכתב על דברי ר' אבהו צריך לערב וז"ל: ראיתי כתיבת יד הב"ח בגליון מדרש אחד שכתב הפירוש שתהי' העטיפה כדרך שהולכין אנשי ערב כדאמרינן הערביות יוצאות רעולות ע"כ. וצ"ע דמשמע שזו היא עטיפת ישמעאלים והיא עטיפת האבל כדאמרינן במו"ק ואסור בשבת ויש לישב וקצרת עכ"ל. וכתב בס' מאסף לכל המתנות שכונת הב"ח שקאי על טלית של מצוה שהיא כעטיפת ישמעאלים, כמבואר בטור סי' ח' דעת העיטור לענין עטיפה, וכיון שמפסוק זכור את יום השבת לקדשו ילפינן קידוש על הכוס וגם מפסוק זה דרשינן העטיפה כנ"ל על כן כשמחטטף בשעת קידוש מקיים שניהם.

(ב) וכ"כ בס' דרכי חיים ושלום אות שפ"ט. עיין בטור סי' קפ"ג שכתב וז"ל: ורש"י פירש שנתנו לכוס של ברכה חי

ומוזג בו לאפקי שלא ימוזגו בכלי אחר ויתנו בכוס של ברכה עכ"ל. אכן מנהג העולם לתת את המים ליין שבקנקן קודם נתינתו לכוס. וכתב בס' לקושי מהרי"ח דשמא גם היין שבקנקן פגום עי"ש. וע"ע בשלחן הטהור סי' קפ"ג ס"ב.

קפג

(א) ע"ע מש"כ בזה בשלחן הטהור סי' קפ"ג ס"ג.
(ב) כמובא בס"ז סי' רצ"ו סק"א ובמג"א שם סק"ג.

קפד

(א) איתא בש"ע סי' ער"ב ס"א דאין מקדשין על יין מגולה אפי' האידנא דלא קפדינן אגילויי וכתב המג"א בסק"א וז"ל: משום הקריבהו גא לפחתך ואפשר דאם עמד שעה מועטת מגולה אין קפידא ובפרט במדינות אלו דאין היין מצוי כ"כ וגם הפחות והסגנים לא קפדי בדיעבד אלא אם כן נמר ריחו וטעמו עכ"ל ובס' תוספת שבת ריש סי' ער"ב כתב דלפי מש"כ בתורת חיים (בב"ת דף צ"ז ע"ב ברה"א וע"ג דעברי) שייך מגולה אסור משום שצריך להיות דוגמת יין המשומר א"כ אפי' בשעה מועטת יש להקפיד עי"ש. כתב במעשה רב אות צ"ה להגרי"א ז"ל היה נזהר בגילוי מאד.

ספר מנהגי קומרנא

תקני ונחובו מ. נג"ז ל אגרות אקא נים